

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Digtning i udvalg

Citation: Kingo, Thomas: "Digtning i udvalg", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 395.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-kingo09val-shoot-idm140375705832032.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

Samtale med Rygtet Om Dend udi Lif og Død Triumferende og nu hos GUD Salige Herre, Hr: Niels Juul, etc. etc.

Op, Rygte, sving dig frem, ald Verden om at fare,
Men tøv dog lidet, thi jeg maa dig obenbare
Et Ærinde med ald Fortrolighed og Fliid,
Vift dine Vinger op til Flugten midlertid.
Mit Sind det flyder om i mange dybe Tanker,
Som Skipperen der har mist Roer og Mast og Anker,
Og ey har Nytte af en Streg i sit Kompas,
Men seer dog nogen Trøst udi Forhaabnings Glas!
Mit Sind det er saa tungt, som mig en Byrde trykte,
Min Samling og min Sands er ikke lidt forrykte,
Naar det mig rinder ind om Verdens Ubestand,
Og hvordan alting staaer paa Leer og Løbe-Sand.
Dend runde Jordens Klod mand mesterlig afmaler
Paa sine Axler hengt, dend vendis om og praler
Af Kongers, Førsters og Monarkers Grendse-Land,
Kunst-runded paa Papiir, med Hafsens deelte Vand.
Min Sirkel og mit Sind kand endeligen fatte,
At Mester-Haanden er tilbørlig høyt at skatte,
Som viiser mig et Maal for hver Regierings Spiir,
Hvor Havet støder paa, men ach det er Papiir!
396 Jeg *Archimedes(a)* veed at kunde forstum tage
En vendig Himmel-Form, og i sin Glar-Ovn bage!
Ja klarlig viiste der Guds Giernings Vunder-Tall,
Konst-Stykket det var stort, men ach det var Christall!
I Potentaters Hof af Kaaber kand jeg skue
Jord-Kloder og der hos den hvalde Himmel-Bue,
Planeter, Stjerners Hær, hvor de om Jorden gaa,
Men ach Forandrings Malm! og Verden ligesaa;
Thi hvor jeg vil mit Sind opløffte over Jorden,
At skue runden om, Øst, Vesten, Sønden, Norden;
Da seer jeg Verden har sin Vende-Kaabe paa,
Og immerfort udi Forandrings Tummel staa.
Udaf Bestandighed slet ingen Ting jeg finder,
Hvad Hænder gjøre kand, hvad Magt og Klogskab spinder,
Til ævig muured Værn sig self at hegne ind,
Det kaster Tiden om, tiit som en Hvirvel-Vind.
Tre Monarkier seer jeg forstum prægtig stode,
Som op med Velde til ald Verdens Trusel grode,
Hvor er nu deris Magt? og Pragt? hvor blef dend af?
Lagt øde, tramsed ned udi en ævig Graf!
De Hoved-Stæders Taarn langt under Jorden dukker,
Som før mod Skyen stod, og Tidens Graf tillukker
Med Græs og u-kiendt Steen, og Tiidesamled Gruus
Hof, Muure, Kæmpe-Been, Palladser, Mand og Muus.
De syv Forundrings Verk, som Verden forstum viiste,
Og snart ved Guddoms Haand og Himmel-Gierning priiste,
Forfaldne ligger nu, bortstøved, sunken ned
Foruden Reysning, i Forstyrings Ævighed.
Dybsørgende jeg seer hvor Verdens *Blandings Alder*,

Som tæris af sig self, og effter haanden falder,
vor Hofmod's Fyrtøyd dend ansticker udi Brand
Ved Krigens Luer at blodsøle Land og Vand.

*
— 397

Hin kaade Herske-Magt sig her og der indtrænger,
Som Ræt og Billighed bag Ryggen trodsig slenger,
Og bryder Grændse-Maal, trods ævig Forbunds Pagt!
Spyd-stagen gjør sig Ret ved Overvold og Magt!
Des seer mand Aadsele og Skrog af faste Stæder,
Ringmure sprengt, ja Kunst, og Lover, gode Sæder,
Sampt Kirkens Fred udi Landflygtighed at gaa
Med tusind Grædere, der Christi Kors har paa!
Jeg skue, hvor jeg vil paa Verdens store Runde,
Alt faar jeg tusindfold Forandring at begrunde
Udi det Skygge-verk, som ved hvert Øyeblik
Mig forekommer med saa meget sælsom Skik!
Hist holdes Bryllup, og der spilles, dandses, qvædes,
Og næste Dørren hos en Jammers Viise qvædes,
Hist trodser nogle, som har Brød og Riigdom nok,
Her qvider en af Sult sort-hungred Armod's Flok!
Hist render tusinde paa Lykkens Hest og reyse
Sin Flager-Fane høyt, og over andre kneyse!
Her ligger ti for en, som Modgang ud har slidt,
Hvis Lykke Avind har reent af til Hiertet bidt.
Hist seer mand Tusinde til Verden nøgne fødis,
Og her Jern-klædte Mænd i tusind tall at dødis,
For alt det, som har Liv paa heele Verdens Øe
Er intet, intet, som kand hielpe for at døe.
Fra Kroned-Septer-Mand og til dend ringe Hyrde
Er samptlige lagt paa dend Synde-Sold og Byrde,
Fra Dronninger til dem, der makker deris Faar,
Veed Døden ey Forskiæl, men til dem alle naar.
Om jeg paa Havet en Skibs-reyse vilde gjøre,
Mit Søe-Kort bruge, og i Flyde-Vognen kiøre,
Og Storme-ført gaa hen, hvor Bølgen meest er kaad
Med Seyle-Flugt, saa viit, som Verden dend er vaad.
398 Om nu *Columbus(b)* og *Americus(c)* de kunde
Sampt *Magellan(d)* og *Drak(e)* mig deris Skib forunde
At flyde Verden om, og vittigst leede op
Fleer Leedemoed til dend saa gamle Verdens Krop.
Om der end Sølf og Guld af Jorden kunde flyde
Foruden Arbeyds Tvang, og Harvet kunde skyde
Saa Perle-riig een Strøm, som u-skatteerlig flød,
Dog findis der iblant den algemeene Død.
Og om de Øer, som *lyksalige* beskrivis,
Jeg end i Sigte fik, og meente der at trivis,
De skrøbelige Kor og Dødsens Regiment
Er ogsaa gængse der udi hvert Element.
Jeg gruer! alt mit Haar det reyser sig, og Hiertet
Det klapper, og mit Sind er qvisted ud og snertet
Af mange Tanckers Frygt! jeg gruer for det Hav,
Det falske Hav, som og er Dødsens Løbe-Grav!
Nu lader det sig i Blikstilhed deyligt male,
Og Solens Straaler paa sit Bliandts-Teppe prale,
Der ankrer tusind Skib, hver som en Konge-Bruud,
Og deris prægtig Seyl ved Solen tørrer ud.
Nu stincker det, og fra sin Afgrund hefftig fører
Sin vrede Bølge-Trop, der hart ad Himlen rører,
Bestyrket af en grum Skye-svertet Himmel-Storm,
Som ald Naturen gik fra sin Foreenings Form.
Hist seer jeg nogle naa sin Hafh med megen Møye,
Gaar Skibbrud vel forbi ved Himlens store Øye!

*
— 399

Her strander mange, som af ingen Redning veed,
Lemlested, druknede med Skriig oc Uselhed.
Her seer jeg Seyl og Mast og Roer i grummen Bølge,
Som ey Skibs-Mesteren har længre kundet følge,
Her er u-hielsom Vrag, og der en Anker-Tand
Slidt fra sit Tov, og bidt sig ind i Halsens Sand.
Hist seer jeg Luer sig aldt meer og meer at tænde,
Som dend tre-forket Gud mand agted ind' at brænde
Udi sin Flyde-borg, det Vand-rig Element,
Og have baade ham og Fiske-Riiget skient.
Her seer mand Damp og Røg med Lynild og med Torden,
Som Haved var mod sin Natur en Fyrsted vorden,
Hvor Ild var Mester, og *Neptun* dend Sagle-skæg
Sig fiælte bag en nys Fyr-stukken Bølge-Væg.
Her lader det, som flux var Dommedag for Dørre,
Det vaade Riige, som er Naboe med det tørre,
Giør Jordskelv rundt omkring, hin grumme Trolde-Hval
Landløber frygtsom, at hans Vandhuus brændes skal.
Her strides, vindes, og hist merkelig forlises,
Her triumferes, der en Hob af Søen vises,
Forfølges, splittes ad, og Haved renses ud
Ved Dødsens Luer af det Kugle-poosed Krud.
Men dend, som kand der fra sin Seyer-Fane føre,
Og sin Taksigelse til Himlen ydmygst giøre,
Kand Døden ikke dog paa nogen Stilstand troe,
At hand jo sidder ham paa Hælen i sin Skoe.
Det er saa gammelt nu, at Døden daglig hvetter
Sin Dræbe-Piil, ey Stand, ey Aar, ey Kiøn forgietter,
Hand tuder Postens Horn tit fuld af Sorg og Nød,
Ach! ligesaa i Dag, at *Hen Niels Juel* er død!

Op Rygte, sving nu fort ald Verden om at fare,
Blæs i din Roes-Klarin, med Sandhed at forklare
Hans Fødsel, Liv og Død (om Død det kaldis kand
At gaa med Ære bort fra Død til Lifsens Land.)
Forkynd ald Verden, at Gud gaf ham Fødsels Lykke
Udaf Kiern-ædelt Blod! GUDs Naade lod Ham smykke
400 Med Vaabens Fadder-Skienk fra Himmel og fra Hav,
Dend eene STJERNER, og dend anden BØLGER gav.
I Daabens Vand hand strax fra Skibbrud kom at flyde
Op paa sin Frelzers Træ, hvis Bud hand vilde lyde,
Hand soer hans Fane, og blef til hans Hierte kryst
Fik Ridder-Orden af hans Stierne i sit Bryst.
Saa treen hand frem ad fort, og HERrens Naade kiendte,
Mens hand fra *Barndom* til sin slibrig Ungdom rendte,
Hvor mange snubler og kuldseyler i en Hast,
Men Hand, trods Daarlighed! hos GUD var Anker-fast.
Forkynd hvor priiselig Hand efter haanden groede,
Hvor Dyd og Lærlighed omkring hans Ungdom stode
Behiulpne ved en Siæl, der tog sin Gud i Haand,
Som daglig i Hans Bryst steeg til en Manddoms Aand.
Lad dend berømte *Tromp* endnu af Støven tale,
Lad *Ryiter*, *Opdam* self hans Ungdoms Kekhed male,
Hvor hand i Tieniste for Holland modig stod
Og aldrig skaanede sit brave Hierte-Blod.
Siig Verden, at hand ey oppaa sin Fødsels Pude
Sov til sin Lykke, siig, hans Skiold og Hielm hang ude
For lutter Ære, og igiennem Ild og Vand
Hiemhendte Værdighed for sin Person og Stand.
At naar hans Konge og hans Føde-Land behøved
Hans Tieniste, hand da tilforne saa var prøved
At mand forgievis ey en Titel paa ham bandt!
Men *Dyd* og *Øvelse* tillige hos ham fandt.
Forkynd hvor Helte-sterk og troe hand lod sig finde
I den Beleyring,(f) som er end i Folke-minde,
Da Land- og Vand-Tog var ham begge lige kiær,

Saa færdig var hand med sin Søe-bevandte Hær.
Nu faldt hand ud, og med de rappe Baads-Mænd figted,
De slog paa Fienden, som et Skib de skulle digted,
De fulgte deris JUEL, holdt ærlig Stand og Trop,
Og løb Kat-kloede nu ned, nu Volden op.

*
– 401

Ilfærdig Rygte, det er ey mit Sind at giøre
Dig Ophold, eller at Historier udføre,
Dend Store *FRIDERICH*, hvis Vaaben Himlen drev,
Hand kiendte JUEL, og ham udi sin Naade skrev.

Blæs ud med fulde Kiæfft, nu er det Tid at blæse
Saa Verden høre kand; Men hvo der lyster læse,
De finder Bøger nok, hvor sligt vil læsis i,
Lad din Trompete-Liud kun skingre frisk og fri!
Tag *Ordre* dog udaf Kong *CHRISTIAN* den Femte,
At mand ey sige skal, at du det beste glemte!
Det er *Monarken* dog, der veed hver Lyd du giør
Af din Basune, som dend største Ære bør.
Hans Seyer-Vaaben og hans Omsorg uden lige
For sine Riiger, de bør allerførst at stige
Blant Kongers Ære op, saa følger JUEL der hos
Og fattis ey sin Lof og velfortiente Roes.
Lad Røsten nu herpaa igiennem Luftten skiære,
Alt hvad dend blæse skal, er kun Triumf og Ære
Udaf forleden Kriig(*g*) da *Kongens Floede* vandt
Og Laurbær-Krandsen om JUELS Hovet ævig bandt!
Thi *Belt* ham aldrig fik paa sin skum-vaade Side,
Og paa sin Hav-Hest hen ad Bølge-Marken ride,
Der jo i Vente var lyksalig Seyer nok,
Thi Himlen stedse med hans Hierte var i Flok.
Far giennem og giv Agt oppaa de Øster-Strande,
Søg i hver *Belte-Bugt*, og de Vand-ringede Lande,
Som dend sig vender paa, du finder Fodspor der
Udaf dend brave JUEL og Kongens Ledings-Fær!
Spar Nafnene udaf de *kiekke Svenske Helte*,
Som udi *Beltet* med Ham offte spendte Belte,
De forud er bekendt, en Deel de lever brav,
En Deel beordred Hand i *Belt* en Ære-Grav.

*
– 402

En Deel hand førde op med Høvismænd og Knegte,
Med fangne Skib, enddog de viste brav at fegte,
Og om de tabte end, var dog dend Ære blant,
At Seyervinderen fey Mand ey for sig fant.
Men om i *Kiøge-bugt* du hastig end vil søge
Der er de Ting som kand Trompetens Klang forøge,
Det varme Blod, som da udtappedis i Strand,
Og purpur-farvede vor Stevens Klinte-Sand
Er ævig Seyers Tegn! hvoraf og Verden kiender
De Palmer, som vor JUEL af Fiendens blodig Hænder
Udvristede, med meer end dristigt Helte-Mood,
Og ydmygst lagde dem ned for sin Kongis Food!
Monarkens Vaaben de og egentlig tilhørte
De Skib, det Fangne Folk, som JUEL i Havnen kiørte
Ved Kongens Hoved-Stad, de blef udi Hans Spiir
En Sool-klar Ædelsteen, og JUEL en ævig Siir!
Den Naade, hvor med Hand af Kongen blef antagen
Der Hand af Søen kom, og Fienden var afslagen,
I hast ey sigis kand, dend var saa stor og riig
Og Hans Fortieniste og Kongens Hierte liig.
Dog hørtis aldrig JUEL til egen Roos at tale,
Og af en svatzig Hals sin Gierning ud at gale,
Hand med en modig Mund sin Seyer aldrig sang,

Men gik saa jefnt, som det var aldrig ham engang.
Hand gaf enhver forlof at bryste sig og sige
At de har eene lært dend haarde Kunst, at krige,
Med grum Stortalenhed, saa lenge Tungen gaar
Bløt op i lekker Viin! men er dog siden Faar.
De tomme Tønder gjør i Stormen største Brummel,
Dend feye Krigs-Mand gjør bag Ovnens største Tummel,
Dend frygtsom Bonde-Hund, hand hidsig bælte vil,
Dend stoyer meest, som mindst tør lade Trøyen till!
Dend brave *Her Niels Juel* sit Bram-Seyl aldrig førte
Blant Stue-Snak, og ey i Prale-Vognen kørte,
Det var jo nok, at hand gik frem til Ærens Top,
Og af Indbildings Vind ret aldrig blæstis op!
403 Og kortelig, hans Liv var Ærlighedens Billed,
Ham Selv i alting ligt, i hvor det blef fremstilled:
Udi sit eget Huus var Hand en Engle-Mand,
Hans Frue derfor har hvert Øye fuldt af Vand.
Hand var for sine Børn en Høy-forsiunlig Fader,
Der mange overgik i store Elske-Grader,
Men Ære-Krandsen, som Hand Dennem effterlod
Gjør Liv i Dennem og i Deris Afkoms Blod.
Enhver er vitterligt, at Trofasthed den boode
Med Danished udi Hans Bryst, som op af Roode
Var gammel Ærlighed, Hans Ord var Ja og Ney,
Hver kiendte, at Hans Haand og Mund de svigted ey!
Og det, som Kronen er paa Manddom og paa Dyder,
Guds Frygt, som Alleting hos Mennisken bepryder
Var i Hans Himmel-Siæl med sligt et Stempel sat,
At dend Hand regnede for u-skatteilig Skat!
Ja dend Guds Kierlighed var ald Hans Hiertis Styrke,
Der Alderdom faldt paa, og fanged an at Tyrcke
Hans Rode-Vedsker hen, og Døden vilde nu
Som sidste Fiende staa alt effter Haand paa Tru.
Da var Hand u-forsagt, og blef endnu en Kæmpe,
Ført i Guds Harnisk, som var skudfri til at dempe
De sterke Piile, som der falt paa Hannem an,
At Hand, trods Helvede! blef ikke Dødsens Ran!
Hand favnet Christi Kors, og mandeligen stridde,
Guds Aand Hans Siæl der til ved kraefftig Troe beridde,
Saa Hand ved Christi Død sig ud fra Døden rev,
Men Siælen i Triumf hos Gud indhimled blev.

Op, Rygte far nu fort, saa viit som Soelen render,
Og sine Straaler ud til Jordens Qvægning sender,
Lad intet hindre dig, far om ved Nat og Dag,
Bestyrk Trompetens Lyd med Sandheds reene Sag.
Far op til Himlen at bestierne dine Vinger,
Tag dem, som Himlens Pas, imedens du dig svinger
I Lufften hvor du vil, at alle høre kand
Du blæser for en Dansk Navnkundig Seyers-Mand,
404 Dend store Søe-Helt JUEL, hvis Roos du skal kundgiøre,
Og med Triumf Hans Priis i din Basune føre,
Thi Hans Bedrifter kand i lige Orden staa
Med alles, som med Roos, har faaet Søe-Kronen paa!
Far om, og hviil dig ey, thi Himlene vil ikke
Hans brave Navn udi Forglemmelse skal stikke,
Tag derfor *Hr. Niels Juel* hver Tid og Stæd i agt,
Og sæt saa om *hans Grav en ævig Ære- Vagt*.